

کارگروه
اقتصادی

شماره ۲۴۰

کجا

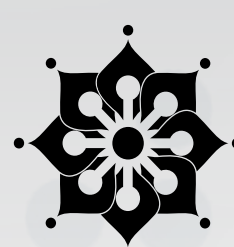
پایش و بررسی هفته

شهریور ۱۴۰۵ | هفته سوم

موضوع

• دارو درمان به عنوان نقطه حساس اعتماد عمومی؛ ریسک ها و الزامات

مدیریت فضای رسانه ای

قرارگاه رسانه ای
جبهه انقلاب

مدیریت تولید محتوا

مطلب پیش رو، براساس رصد و پایش موضوعات مهم اقتصادی جاری و آینده تهیه شده است. تلاش شده است موضوع یا موضوعاتی که به آن پرداخته می شود براساس اولویت ها و نظام مسائل اقتصادی کشور باشد. هدف این مطلب تبیین مساله مورد نظر و کمک به رسانه ها در جهت پرداخت واقع بینانه و مطابق با منافع ملی است. با توجه به دریافت نظرات رسانه ها و کارشناسان در تدوین این مطلب، امید است هماهنگی و اثر بخشی موثرتری در مواجهه با چالش های اقتصادی حاصل گردد.

دارو و درمان به عنوان نقطه حساس اعتماد عمومی؛ ریسک‌ها و الزامات مدیریت فضای رسانه‌ای

در شرایطی که فشارهای معیشتی، تورم و کاهش قدرت خرید به مهم‌ترین منابع نگرانی خانوار تبدیل شده‌اند، حوزه سلامت می‌تواند از یک مسئله تخصصی به یکی از نقاط اتصال نارضایتی‌های اقتصادی، اجتماعی و امنیتی تبدیل شود. برخلاف بازارهایی مانند خودرو یا مسکن که رفتار مصرف‌کننده در آنها تحت تأثیر انتظارات تورمی، امکان تعویق خرید یا تغییر الگوی مصرف قرار دارد، تقاضا در حوزه سلامت ماهیتی کشش‌ناپذیر و حیاتی دارد.

از این رو، هرگونه افزایش هزینه درمان، کمبود اقلام پرمصرف دارویی یا اختلال در فرآیند دسترسی به خدمات پزشکی، تنها به عنوان یک چالش خدماتی تجربه نمی‌شود؛ بلکه می‌تواند در سطح افکار عمومی به نشانه‌ای از کاهش توان مدیریت حاکمیتی، اختلال در تأمین نیازهای ضروری و تضعیف احساس امنیت خانوار ادراک شود. به همین دلیل، نحوه مواجهه رسانه‌ای با موضوع دارو و درمان، نه تنها بخشی از مدیریت اطلاع‌رسانی حوزه سلامت، بلکه یکی از مؤلفه‌های مهم در مدیریت فضای روانی جامعه محسوب می‌شود.

تحلیل فضای رسانه‌ای؛ هم‌زمانی روایت گرانی، کمبود و فشار بر زنجیره دارو

بررسی فضای رسانه‌های داخلی در هفته‌های اخیر نشان می‌دهد موضوع درمان و هزینه‌های مرتبط با آن به تدریج به یکی از سوژه‌های

اصلی مورد توجه رسانه‌های و شبکه‌های اجتماعی تبدیل شده است. سه محور بیش از سایر موضوعات در گزارش‌ها و اظهارات فعالان این حوزه تکرار می‌شود:

- افزایش عمومی قیمت دارو و مقایسه قیمت داروهای پرمصرف با سال گذشته

- افزایش کمبودهای موردی دارو- به خصوص در بخش داروهای خاص و وارداتی- که به شکل گسترده از سوی داروخانه‌ها در فضای مجازی برجسته می‌شود.

- بحران نقدینگی زنجیره دارو که ناشی از تأخیر در پرداخت مطالبات بیمه‌ها، افزایش بدهی داروخانه‌ها به شرکت‌های پخش و رشد نیاز به سرمایه در گردش است و توان حفظ ظرفیت‌های موجود را کاهش داده است

فضای رسانه‌ای داخلی در حال حاضر در حال تولید ۵ روایت متفاوت است که هم‌افزایی آن‌ها، در حال ساختن یک «اتاق پژواک خود تقویت‌کننده» علیه اعتماد عمومی به دولت است:

الف) روایت فروپاشی سیستم درمانی در رسانه‌های معاند: این رسانه‌ها با تمرکز بر هر مورد کمبود دارو یا افزایش تعرفه، آن را در چارچوب کلان‌روایت «فروپاشی قطعیت یافته اقتصاد و نظام سلامت» بازنمایی می‌کنند. هدف، تبدیل تجربه زیسته بیماران به پتانسیل اعتراض خیابانی و القای این پیام است که حاکمیت دیگر توان تأمین حداقل‌های حیاتی را ندارد.

ب) فرافکنی رسانه‌های نزدیک به دولت از نقش سیاست‌گذاری‌ها و انتساب همه مشکلات به جنگ و تحریم: این رسانه‌ها تلاش می‌کنند

هرگونه کمبود دارو یا افزایش تعرفه‌ها را مستقیماً به «محاصره دریایی» و «جنگ اقتصادی» نسبت دهند که هرچند در برخی دلایل تاحدی صادق است؛ اما عملاً به دلیل عدم ارائه «راهکارهای امیدبخش»، در حال بازتولید همان خط رسانه‌های معاند است.

ج) جریان اصلی اقتصادی بر روی کاهش تاب‌آوری سیستم درمانی متمرکز شده است و آن را حاصل انباشت چالش‌های مزمن بلندمدت (ناترازی بیمه‌ها، فرسودگی زیرساخت‌ها، مهاجرت کادر درمان) و فشار هزینه‌ای ناشی از جنگ می‌داند. روایت این جریان، بحران دارو را شاهدی بر «ناکارآمدی الگوی موجود حکمرانی» و ضرورت «تغییر پارادایمی» معرفی می‌کند.

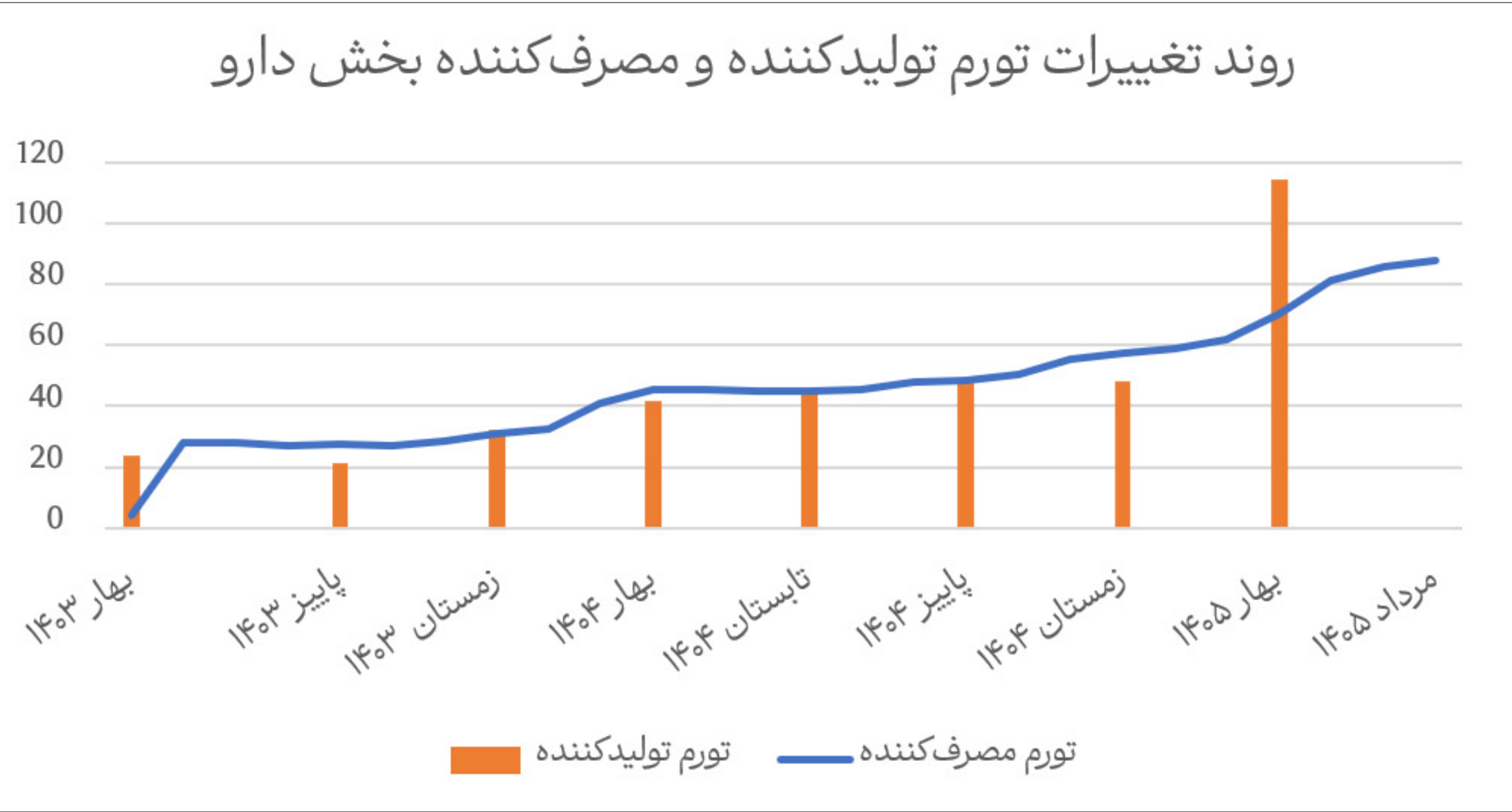
د) رسانه‌های منتقد ساختار/مخالف مذاکره (روایت تخریب عمدی): این جریان، افزایش هزینه‌های درمان را نه یک ضرورت اقتصادی، بلکه یک «تصمیم سیاسی برای تحت فشار گذاشتن مردم جهت پذیرش مذاکره» تفسیر می‌کند.

ه) روایت ترس از آینده در شبکه‌های اجتماعی: در این فضا، تجربه‌های شخصی از «پیدانشدن داروی بیماری خاص»، «هزینه‌های نجومی جراحی» و «توصیه به خرید احتیاطی دارو و تجهیزات پزشکی» در حال باز نشر است و مدعی هستند که برخی خانواده‌ها به دلیل عدم توان مالی، مسیر درمان را متوقف کرده‌اند.

دلایل افزایش قیمت دارو و ابهامات پیرامون آن

هزینه تولیدکننده دارو در فصل بهار با جهش ۵۸ واحد درصدی به ۱۱۴ درصد رسید که اثر وضعی آن بر تورم مصرف‌کننده در طی هفته‌های

اخیر خود را به سبد هزینه خانوار تحمیل کرده است. همزمان تورم بخش درمان هم از ابتدای سال یک رشد ۵۳ درصدی راثبت کرده به مرز ۹۰ درصد رسیده است و به نظرمی رسد که در ماه جاری هم یک رشد بالاتری راثبت کرده باشد.

از نگاه دولت، بخش مهمی از افزایش قیمت دارو ناشی از رشد هزینه های تولید است:

- افزایش قیمت مواد اولیه دارویی و مواد واسطه ای مورد استفاده در تولید که هم در بخش واردات و هم در بخش تولید داخل دیده می شود

- رشد هزینه مواد بسته بندی، محصولات پتروشیمی، آلومینیوم و سایر نهاده های وابسته که تحت تاثیر تورم داخلی است

- افزایش هزینه حمل و نقل و لجستیک در اثر محدودیت های تجاری ناشی از جنگ و تحریم و تغییر مسیرهای تأمین است

- افزایش هزینه تامین مالی بخش تولید به دلیل رشد نرخ بهره های رسمی و غیر رسمی

در حوزه درمان، دولت افزایش تعرفه‌های پزشکی و هزینه خدمات را نتیجه رشد عمومی هزینه‌های اقتصاد، افزایش دستمزد نیروی انسانی، هزینه تجهیزات پزشکی و ضرورت حفظ کیفیت خدمات درمانی می‌داند. استدلال رسمی این است که عدم اصلاح تعرفه‌ها می‌تواند به کاهش انگیزه فعالیت پزشکان، افت کیفیت خدمات و افزایش پرداخت‌های غیررسمی منجر شود.

در کنار این موضوع، بدهی بیمه‌ها، تأخیر در تسویه مطالبات داروخانه‌ها، کمبود سرمایه در گردش و افزایش هزینه تأمین مالی نیز از مشکلاتی است که پیش از تشدید جنگ وجود داشته و اکنون فشار بیشتری بر زنجیره دارو وارد کرده است.

مهمترین ابهامات این بخش مربوط به تخصیص ارز و نرخ تسعیر آن است

- بانک مرکزی مدعی است که در پنج ماه نخست امسال، تأمین ارز دارو و تجهیزات پزشکی ۳۰ درصد بیشتر از مدت مشابه سال گذشته بوده است.

- در هفته‌های اخیر، برخی شرکت‌های تولیدکننده در افشای خود در کدال مدعی حذف ارز ترجیحی ۲۸۵۰۰ در گستره‌ی وسیعی از مواد اولیه شده‌اند که شرکت مجبور به تأمین ارز با نرخ تجاری شده است.

اثر واقعی و میدانی جنگ بر زنجیره تأمین سلامت

جنگ و محاصره دریایی، زنجیره تأمین دارو را از چهار کانال مستقیماً هدف قرار داده است:

- اختلال در واردات مواد اولیه: بیش از ۷۰ درصد مواد اولیه دارویی

ایران از مسیرهای دریایی و از کشورهای هند و چین تأمین می‌شد. محاصره دریایی، افزایش هزینه حمل و نقل و ریسک‌های انتقال پول باعث شده زمان تأمین مواد اولیه از ۴۵ روز به بیش از ۱۲۰ روز برسد. این تأخیر، خط تولید کارخانه‌های داروسازی داخلی را با شوک مواجه کرده است.

- انتقال مسیر واردات به هوایی که باعث افزایش چشمگیر هزینه‌های حمل و نقل شده است
- تأمین ارز بخش درمان به دلیل توقف صادرات نفتی
- بحران تجهیزات مصرفی و های‌تک: بیمارستان‌ها برای تأمین تجهیزات یک بار مصرف، ایمپلنت‌ها و دستگاه‌های تصویربرداری با مشکل جدی در تخصیص ارز و ثبت سفارش مواجه‌اند. گزارش‌های میدانی از کاهش ۳۰ درصدی جراحی‌های غیرورژانسی در برخی استان‌ها به دلیل کمبود تجهیزات حکایت دارد.

چالش‌های پیش‌روی بخش درمان

- انتقال تورم بالای تولیدکننده دارو به مصرف‌کننده نهایی و نگرانی درباره روند فزاینده آن
- کاهش حمایت‌های بیمه‌ای و افزایش سهم فرانشیز بیمه شده
- انتقال بخشی از هزینه خرید خدمت از مجرای اصلی به زیرمیزی
- تعمیق مشکلات نقدینگی و اثر منفی آن بر کمبود مصنوعی دارو در داروخانه
- گروگان‌گیری سلامت در دو قطبی «مذاکره - مقاومت»

- پتانسیل شکل‌گیری تجمعات اعتراضی از سوی کارکنان بخش درمان به دلیل مشکلات معیشتی
- کاتالیزور گسترش نارضایتی‌های عمومی تحت تأثیر فشار مالی بخش درمان؛ و سوار شدن رسانه‌های معاند روی این موضوع

کلان‌روایت پیشنهادی برای رسانه‌های انقلاب

«افزایش هزینه‌های تولید دارو و تجهیزات پزشکی تحت فشار جنگ و تورم، یک واقعیت انکارناپذیر است؛ اما انتقال این فشار به سبد درمان خانوار، سرنوشت اجتناب‌ناپذیر نیست، بلکه نتیجه‌ی انتخاب سیاستی و اولویت‌بندی اشتباه دولت است. دولت ابزارهای مشخصی در اختیار دارد و موظف است با استفاده هدفمند از «ارز ترجیحی» برای مواد اولیه حیاتی و «تقویت واقعی پوشش بیمه‌ای»، مانع از انتقال شوک تورمی به سبد هزینه بیمار شود.

این کلان‌روایت بر سه پایه استوار است:

اول) پذیرش صریح مشکلات و فشار وارد شده بر بیماران، توضیح دقیق عوامل داخلی و خارجی ایجادکننده وضعیت موجود دوم) بخش سلامت خط قرمز تاب‌آوری اجتماعی است. هزینه‌ی ناکارآمدی یا تأخیر در تصمیم‌گیری نباید از جیب بیمار پرداخت شود.

سوم) معیار موفقیت، «آمارهای کلی تخصیص ارز» نیست؛ بلکه «سهم پرداخت از جیب خانوار در هزینه درمان» و «پایداری تأمین

داروهای حیاتی» است.

الزامات رسانه‌ای و توصیه‌های عملیاتی در موضوع مدیریت روانی حول حوزه دارو

- تغییر الگوی تولید محتوا از «خبر کمبود دارو» به «تحلیل زنجیره تأمین» با مشخص کردن منشأ اختلال، دامنه مشکل و مسیر حل
- جلوگیری از نسبت دادن تمام مشکلات دارویی به جنگ و تحریم و برجسته‌سازی هم‌زمان عوامل داخلی مانند نقدینگی، بیمه و مدیریت زنجیره تأمین
- تولید گزارش‌های تحقیقی درباره «هزینه‌های واقعی تولید دارو» برای جلوگیری از سوءاستفاده از شرایط تورمی و افزایش قیمت‌های خارج از چارچوب
- مطالبه‌گری از دولت برای استفاده از ابزارهای متنوع تأمین مالی با هدف مدیریت نقدینگی از مرحله تولید تا توزیع دارو
- تولید محتوای تخصصی درباره ضرورت اصلاح نظام عرضه داروهای بیمارستانی و حرکت از الگوی سنتی داروخانه‌ای به نظام مصرف مستقیم در حوزه‌هایی مانند جراحی و شیمی درمانی
- پرهیز از باز نشر بدون چارچوب تجربه‌های فردی بیماران و جلوگیری از تعمیم موارد محدود به تصویر کلی از وضعیت نظام سلامت کشور
- نقد صریح گزاره «گره خوردن سلامت مردم به نتیجه توافق با آمریکا» و جلوگیری از تبدیل موضوع دارو به ابزار دو قطبی‌سازی سیاسی
- تمرکز بر روایت «وجود فشار واقعی همراه با امکان مدیریت» و پرهیز

از دوگانه سازی میان انکار مشکلات و القای فروپاشی نظام درمانی

ملاحظات و نظریه

• موضوع دارو و درمان به دلیل ارتباط مستقیم با امنیت روانی خانوار، در صورت تداوم فشارهای اقتصادی می تواند از یک مسئله بخشی به یکی از کانون های اصلی تولید نارضایتی اجتماعی تبدیل شود. برخلاف بسیاری از کالاهای مصرفی، اختلال در دسترسی به دارو یا افزایش هزینه درمان، مستقیماً با احساس امنیت خانواده ها پیوند می خورد و ظرفیت بالایی برای تبدیل شدن به نماد «کاهش توان مدیریت» دارد.

• در ماه های پیش رو، احتمالاً جریان های رسانه ای مخالف تلاش خواهند کرد هر مورد کمبود دارو، افزایش قیمت یا نارضایتی بیماران را در چارچوب روایت کلان «ناتوانی نظام سلامت» بازنمایی کنند. نقطه تمرکز این جریان ها، پیوند دادن تجربه فردی بیماران با سایر نارضایتی های معیشتی و ایجاد ادراک یک بحران فراگیر خواهد بود.

• یکی از ریسک های اصلی، شکل گیری دومینوی نارضایتی است؛ به این معنا که فشار هزینه درمان، در کنار افزایش هزینه خوراک، مسکن و سایر نیازهای ضروری، می تواند به تقویت احساس ناامنی اقتصادی خانوار منجر شود. در چنین شرایطی، موضوع سلامت قابلیت آن را دارد که از یک مطالبه صنفی یا اقتصادی محدود عبور کرده و به بخشی از روایت عمومی نارضایتی معیشتی تبدیل شود.

• از سوی دیگر، هرگونه خلأ اطلاعاتی درباره وضعیت تأمین دارو،

میزان ذخایر، دلایل افزایش قیمت یا اقدامات جبرانی، زمینه را برای رشد شایعات، خریدهای هیجانی و تقویت ادراک کمبود فراهم می‌کند. بنابراین سرعت، شفافیت و دقت اطلاع‌رسانی در این حوزه، به اندازه خود سیاست‌های تأمین دارو اهمیت دارد.

• ملاحظه اصلی برای سیاست رسانه‌ای این است که موضوع دارو نباید تنها در دوگانه «بحران کامل» یا «وضعیت عادی» بازنمایی شود. روایت مؤثر باید ضمن پذیرش فشارهای واقعی، بر وجود ظرفیت‌های مدیریتی، اقدامات اصلاحی و ضرورت پاسخ‌گویی مستمر دستگاه‌های مسئول تأکید کند؛ زیرا مدیریت ادراک عمومی در حوزه سلامت، بخشی از مدیریت تاب‌آوری اجتماعی در شرایط جنگ و تحریم است.

کتاب

